

Wyrok z dnia 28 października 2003 r.

II UK 122/03

Przewodniczący SSN Roman Kuczyński, Sędziowie SN: Zbigniew Myszkowski, Herbert Szurgacz (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 28 października 2003 r. sprawy z wniosku Pavła K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w O. o ubezpieczenie społeczne, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 4 grudnia 2002 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Opolu wyrokiem z dnia 25 października 2001 r. oddalił odwołanie Pavła K. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w O. z dnia 9 maja 2001 r. o objęciu wnioskodawcy obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym od dnia 1 stycznia 1999 r.

Wnioskodawca Pavlo K., obywatel Ukrainy, od 10 września 1996 r. posiada kartę stałego pobytu na terenie Polski. Z dniem 21 kwietnia 1998 r. uzyskał wpis do ewidencji działalności gospodarczej w zakresie handlu obwoźnego. Prowadzenie działalności gospodarczej od dnia 17 kwietnia 1998 r. zgłosił Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w O. ZUS decyzją z dnia 27 maja 1998 r. stwierdził, że jako obywatel obcego państwa wnioskodawca nie podlega ubezpieczeniu społecznemu. W związku z przeprowadzoną kontrolą zatrudnienia przez Urząd Pracy uzyskał informację, iż powinien zgłosić się do ubezpieczenia społecznego, co też uczynił. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. - Inspektorat w K.K. wydał w dniu 9 maja 2001 r. decyzję o objęciu wnioskodawcy obowiązkiem ubezpieczenia społecznego z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej od dnia 1 stycznia 1999 r., naliczając jednocześnie od tej daty składki na ubezpieczenie społeczne i Fundusz Pracy oraz odsetki z tytułu zwłoki w uiszczaniu należności. Zdanem Sądu decyzja organu rentowego była zgodna z prawem.

W apelacji od wyroku Sądu Okręgowego wnioskodawca zarzucając naruszenie prawa materialnego i procesowego, a mianowicie art. 37 i 38 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, art. 2 i 8 Konstytucji RP oraz art. 316 k.p.c. Według skarżącego strona pozwana powinna z urzędu objąć go ubezpieczeniem społecznym stosownie do treści art. 37 i 38 powołanej ustawy, zwłaszcza że w roku 1998 powzięła wiadomość o prowadzeniu przez niego działalności gospodarczej. Wydana więc przez stronę pozwaną decyzja podważa zaufanie do państwa i prawa. Poza tym to strona pozwana zobowiązana była do ustalenia czy Ukraina ma zawartą z Polską umowę w dziedzinie ubezpieczeń społecznych, nakazującą obcokrajowcowi przebywającemu stale w Polsce uiszczanie składek do ZUS.

Wyrokiem z dnia 4 grudnia 2002 r. Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu oddalił apelację.

Z niespornego stanu faktycznego sprawy wynika, że wnioskodawca, prowadzący od kwietnia 1998 r. pozarolniczą działalność gospodarczą, po dniu 31 grudnia 1998 r. nie złożył wniosku o objęcie go ubezpieczeniem społecznym stwierdzając, że nie był zorientowany w zmianie od dnia 1 stycznia 1999 r. obowiązujących przepisów prawnych. W miesiącu maju 1998 r. został poinformowany przez ZUS, że jako obcokrajowiec jest wyłączony z ubezpieczenia społecznego. Zdaniem Sądu okoliczność ta nie zwalnia wnioskodawcy od obowiązku zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego po zmianie ustawowych zasad podlegania ubezpieczeniu społecznemu.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. nr 135, poz. 887 ze zm.) obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnym i rentowym podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność. Do takich osób należy wnioskodawca, niezależnie od tego że jest obywatelem Ukrainy. O objęciu go obowiązkowo ubezpieczeniem emerytalnym i rentowym zadecydowało posiadanie przez niego karty stałego pobytu. W myśl art. 5 ust. 2 powołanej ustawy nie podlegają ubezpieczeniom społecznym określonym w ustawie tylko tacy obywatele państw obcych, których pobyt na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej nie ma charakteru stałego i którzy są zatrudnieni w obcych przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych, misjach, misjach specjalnych lub instytucjach międzynarodowych, chyba że normy międzynarodowe stanowią inaczej. Niewątpli-

wie wnioskodawca nie jest żadną z osób wymienionych w tym przepisie, a w przedmiocie ubezpieczeń społecznych między Ukrainą a Polską nie została zawarta żadna umowa.

Kasacja ubezpieczonego od wymienionego wyroku została oparta na zarzucie naruszeni art. 3 ust. 1 i 3, art. 37 i art. 38 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz naruszeniu art. 378 k.p.c. Zdaniem skarżącego, obowiązek zgłoszenia do ubezpieczenia istnieje jedynie w stosunku do osób, które rozpoczęły działalność gospodarczą po dniu 1 stycznia 1999 r. lub też po tej dacie rozpoczęły działalność wcześniej zawieszoną względnie podjęły działalność na nowo, po likwidacji działalności prowadzonej wcześniej, nie dotyczy natomiast skarżącego, który działalność gospodarczą prowadził nieprzerwanie od kwietnia 1998 r. Zgodnie z art. 37 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w przypadku niedokonania zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego - zgłoszenia dokonuje z urzędu Zakład Ubezpieczeń Społecznych. W myśl art. 38 ust. 2 powołanej ustawy Zakład wydaje decyzję o objęciu ubezpieczeniami społecznymi, w razie gdy zgłoszenie do ubezpieczeń społecznych nastąpiło przez Zakład. W sytuacji, kiedy w obrocie prawnym pozostawała decyzja organu rentowego z dnia 27 maja 1998 r. o niepodleganiu obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, na organie rentowym spoczywała powinność wydania decyzji zmieniającej i zgłoszenia wnioskodawcy do ubezpieczenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy o sus obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu podlega osoba fizyczna, która na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej m. in. prowadzi pozarolniczą działalność. Dotyczy to również obywateli państw obcych, których pobyt na obszarze RP ma charakter stały (art. 5 ust. 2 ustawy). Posiadanie karty stałego pobytu jest równoznaczne z uzyskaniem zezwolenia na stałe zamieszkanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (art. 4 pkt 4 ustawy z dnia 25 czerwca 1997 r. o cudzoziemcach, Dz.U. Nr 114, poz. 739). Wnioskodawca posiada kartę stałego pobytu, co oznacza, iż podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym.

Każda osoba objęta obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowym podlega zgłoszeniu do ubezpieczeń społecznych (art. 36 ust. 1 ustawy o s.u.s.).

Kolejne ustępy 2 do 9 art. 36 określają tryb zgłaszania do ubezpieczenia. W stosunku do osób określonych w art. 6 ust. 1 pkt 1-4, obowiązek zgłoszenia do ubezpieczenia należy do płatnika składek, którym w tych przypadkach zasadniczo jest pracodawca. W przypadku osób prowadzących pozarolniczą działalność, tzn. również w przypadku wnioskodawcy, obowiązek zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego należy do tych osób (art. 36 ust. 3). Zgłoszeń do ubezpieczenia społecznego dokonuje się w jednostce organizacyjnej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, w terminie 7 dni od daty powstania obowiązku ubezpieczenia.

Regulacja prawna ubezpieczenia społecznego cechuje się tym, że z datą określoną w przepisach prawa, bądź z momentem wynikającym z ogólnych zasad obowiązywania przepisów prawa w czasie, z mocy ustawy powstają określone uprawnienia bądź obowiązki, względnie zmieniana jest dotychczasowa sytuacja prawna określonej osoby, nawet jeśli została ona określona wcześniej decyzją administracyjną organu rentowego, np. o niepodleganiu ubezpieczeniu. Decyzje organu rentowego mają bowiem zasadniczo charakter deklaratoryjny, tzn. jedynie stwierdzają, że w świetle obowiązujących przepisów zaistniała określona sytuacja prawna i zmiana stanu prawnego może skutkować tym, iż tracą one moc.

W rozpoznawanej sprawie organ rentowy, a następnie Sądy obu instancji, trafnie przyjęły, że w okolicznościach sprawy, które nie są sporne, wnioskodawca, prowadzący działalność gospodarczą z dniem 1 stycznia 199 r. został objęty obowiązkiem ubezpieczenia i że ciążył na nim obowiązek zgłoszenia do ubezpieczenia. Skarżący natomiast sprzecznie z zasadami wykładni literalnej i systemowej oraz bez uwzględnienia charakteru przepisów ubezpieczenia społecznego twierdzi, że zgłoszenie do ubezpieczenia społecznego w gruncie rzeczy dla wnioskodawcy nie miało charakteru obowiązkowego, obarczył natomiast tym obowiązkiem organ rentowy, który, zgodnie ze stanowiskiem skarżącego, działając z urzędu miałby wyszukiwać osoby, które nie zgłosiły się do ubezpieczenia i dokonywać ich zgłoszenia.

Z przytoczonych motywów, w oparciu o art. 393¹² k.p.c., orzeczono jak w sentencji.

=====